

Impact van het flexibiliseringsdecreet

***De studieduur van generatiestudenten 2000-2001 vergeleken met de
generatiestudenten van 2005-2006***

Inleiding

Sinds academiejaar 2005-2006 is het flexibiliseringsdecreet in werking getreden in het Vlaams Hoger Onderwijs. De invoering van een flexibele organisatie van het hoger onderwijs volgde op de invoering van de bachelor/master-structuur in 2004-2005.

Flexibilisering is een ruim begrip dat betrekking heeft op veel aspecten van het hoger onderwijs. Het heeft onder meer met de volgende aspecten te maken: de flexibilisering van de toegang tot het hoger onderwijs, de flexibilisering van de leeromgeving met inbegrip van de evaluatiecomponent, de flexibilisering van het curriculum en de flexibilisering van de organisatie van het onderwijs.

Het decreet beoogt in de eerste plaats de flexibilisering van het studiejaarsysteem ("flexibilisering van de organisatie van het onderwijs").

Voor de invoering van het flexibiliseringsdecreet waren bepaalde vormen van flexibilisering al mogelijk, maar deze bleven zeer beperkt omdat de decreten een studiejaarsysteem stipuleerden.

Hoewel er reeds individueel aangepaste jaarprogramma's (IAJ) bestonden, was de normale gang van zaken dat studenten elk academiejaar slaagden voor alle vakken om te mogen overgaan naar een volgend jaar. Het studiejaarsysteem belemmerde een vlotte implementatie van het IAJ, vermits alles in studiejaren moest worden ingebed. Het uitsluitend werken binnen het stramen van een studiejaar leidde voor de doelgroep die flexibel wilde studeren tot een vrij complex en beperkend systeem is was vanuit internationale invalshoek weinig transparant¹.

Eén van de doelstellingen van dit nieuwe systeem was dat er op termijn meer studenten dan voorheen effectief een diploma hoger onderwijs zouden behalen. Critici beweren dat het hoger onderwijs sinds de invoering van het flexibiliseringsdecreet aan efficiëntie ingeboet heeft; de slaagcijfers zouden dalen en de studieduur zou alsmaar toenemen.

In dit rapport wordt nagegaan of de nieuwe structuur van het Hoger Onderwijs de uitstroom effectief gewijzigd heeft.

Werkwijze

In een eerste luik wordt onderzocht hoe lang het duurde voor studenten die in academiejaar 2000-2001² voor het eerst aan een hogeschoolopleiding van één cyclus (drie jaar) startten, hun diploma behalen. Dit wordt dan vergeleken met de studenten die 2005-2006 voor het eerst aan een professionele bacheloropleiding begonnen.

In een tweede luik wordt dit opzet herhaald voor de generatiestudenten³ aan de universiteit in de studiegebieden Archeologie en kunstwetenschappen, Geschiedenis, Godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen, Politieke en sociale wetenschappen, Taal- en letterkunde en Wijsbegeerte en moraalwetenschappen. Er werd geopteerd voor deze studiegebieden omdat de studieduur van vier jaar niet gewijzigd is.

Daarna wordt een uitbreiding gemaakt naar de academische opleidingen aan de hogeschool in de studiegebieden Industriële wetenschappen en Toegepaste taalkunde.

¹ Bron: Memorie van Toelichting, Ontwerp van decreet betreffende de flexibilisering van het hoger onderwijs in Vlaanderen, 23 februari 2004.

² Dit is het vroegste academiejaar waar de rijksregisternummers geregistreerd werden in de databank tertiair onderwijs (DTO) en de gegevens dus kunnen gekoppeld worden over meerdere academiejaren heen.

³ Een generatiestudent is een student die voor de eerste keer ingeschreven is in het Vlaams Hoger Onderwijs.

Uitstroom 3-jarige opleidingen generatiestudenten 2000-2001 en generatiestudenten 2005-2006

Algemeen

Van de 20.844 generatiestudenten⁴ die in academiejaar 2000-2001 aan een hogeschoolopleiding van één cyclus startten, behaalde 63% binnen de vijf academiejaren het diploma. 41% werkte een modeltraject van drie jaar af, 16% bleef één jaar hangen en 5% deed twee jaar extra over zijn studies. 37% van de studenten behaalt geen één cyclus diploma aan een hogeschool binnen de vijf academiejaren.

academiejaar diploma	M	%	V	%	Totaal	%
2002-2003	2873	33%	5665	46%	8538	41%
2003-2004	1270	15%	2129	17%	3399	16%
2004-2005	493	6%	642	5%	1135	5%
geen diploma behaald	3969	46%	3803	31%	7772	37%
Eindtotaal	8605	100%	12239	100%	20844	100%

Van de 22.113 generatiestudenten die in academiejaar 2005-2006 aan een professionele bacheloropleiding startten, werkte 39% een modeltraject van drie jaar af en bleef 17% één jaar hangen. Op dit ogenblik weten we nog niet hoeveel studenten alsnog hun professioneel bachelordiploma na vijf academiejaren halen.

academiejaar diploma	M	%	V	%	Totaal	%
2007-2008	3037	32%	5523	43%	8560	39%
2008-2009	1503	16%	2246	18%	3749	17%
geen diploma	4852	52%	4952	39%	9804	44%
Eindtotaal	9392	100%	12721	100%	22113	100%

Als we de cohorte van 2000-2001 vergelijken met die van 2005-2006, zien we dat 2% minder studenten hun diploma behalen na drie jaar studeren, maar dat het aantal dat hun diploma na vier jaar studeren behaalt, stijgt met 1%. Deze evolutie uit zich vooral bij de vrouwelijke studenten.

De totale groep studenten die binnen de vier jaar hun diploma behaalt, is echter ongeveer gelijk gebleven (57% vs 56%).

Als we inzoomen om de cohorte van 2005-2006 (start flexibilisering in het Hoger Onderwijs), zien we dat studenten die na 4 jaar afstuderen, hun studies meer uitspreiden dan de studenten die na 3 jaar afstuderen. Zo nemen de studenten die na vier jaar hun diploma behalen beduidend minder studiepunten op in het tweede en derde jaar dan zij die een modeltraject afwerken van 60 opgenomen studiepunten per academiejaar.

opgenomen studiepunten	diploma in 2007-2008	diploma in 2008-2009
2005-2006	60	60
2006-2007	60	57
2007-2008	60	53

⁴ Het aantal generatiestudenten komt niet volledig overeen met het aantal in het statistisch jaarboek, omdat hier enkel de generatiestudenten met rijksregisternummer weerhouden zijn, zodat ze konden gevolgd worden over verschillende academiejaren heen.

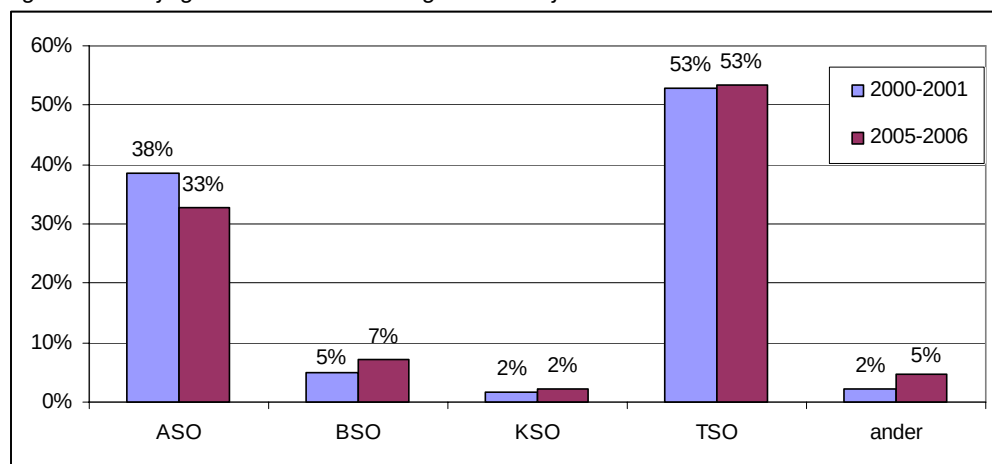
Hoewel de studenten die na 3 en 4 jaar afstuderen in hun eerste studiejaar gemiddeld evenveel studiepunten opnemen, zijn er bijna dubbel zoveel studenten uit de tweede groep die er van bij de start al voor kiezen om een lichter studieprogramma te volgen en minder dan 55 studiepunten op te nemen. De volgende twee academiejaren stijgt dit aantal exponentieel.

Studenten die na 3 jaar afstuderen				Studenten die na 4 jaar afstuderen			
Opgenomen studiepunten	2005-2006	2006-2007	2007-2008	Opgenomen studiepunten	2005-2006	2006-2007	2007-2008
0-19	0	0	25	0-19	2	2	4
20-29	3	5	22	20-29	13	26	68
30-39	7	24	28	30-39	39	246	406
40-49	15	13	8	40-49	8	576	892
50-54	13	20	8	50-54	4	333	452
totaal	38	62	91	totaal	66	1183	1822

Gewijzigde instroom

Het zou ongenueanceerd zijn om op basis van bovenstaande cijfers onmiddellijk te concluderen dat de efficiëntie van het Hoger Onderwijs gedaald is sinds de invoering van het Flexibiliseringsdecreet. De instroom is immers significant gewijzigd. Het aandeel studenten dat in het secundair ASO gevolgd heeft, is met 5% gedaald ten voordele van de studenten uit het BSO (stijging van 2%) en de studenten met een ander diploma secundair onderwijs⁵ (stijging van 3%). Het aandeel studenten uit het KSO en TSO is gelijk gebleven (respectievelijk 2% en 53%).

Figuur 1: Gewijzigde instroom in het Hoger Onderwijs

Van alle studenten die in het secundair ASO gevolgd hebben uit de cohorte 2000-2001, behaalt 54% zijn diploma na drie jaar, terwijl dit 55% is in de cohorte 2005-2006. 17% van deze eerste groep behaalt hun diploma met een jaar vertraging, terwijl nog 19% van de tweede groep hun diploma na vier jaar studeren behalen. In het totaal behalen relatief gezien dus meer studenten uit het ASO hun diploma binnen de vier jaar in het nieuwe systeem (74%) dan in het oude systeem (71%).

⁵ Er is onder meer een stijging van het aantal studenten met een buitenlands diploma secundair onderwijs en van studenten die hun diploma secundair onderwijs via de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap behaalden, wat in 2000 nog niet geregistreerd werd.

Een gelijkaardige trend valt te observeren bij de studenten die in het secundair KSO gevolgd hebben: 33% vs. 29% na drie jaar en 14% vs. 17% na vier jaar.

Deze rendementsverhoging vinden we echter niet terug bij de studenten die uit het BSO komen. Van de eerste cohorte behaalt 17% hun diploma na drie jaar en 7% na vier jaar. Bij de tweede cohorte is dit slechts 11% na drie jaar en komt er geen inhaalbeweging een jaar later, ze blijven steken op 7%. Misschien komt de inhaalbeweging er wel na twee jaar, maar dat is momenteel nog koffiedik kijken. De grotere instroom van studenten uit het BSO heeft momenteel dus relatief gezien nog geen extra diploma's opgeleverd.

Van alle studenten die in het secundair TSO gevolgd hebben, blijft het aandeel dat na 3 jaar afstudeert gelijk in de twee cohortes, namelijk 34%. In de cohorte van 2005-2006 studeren iets meer studenten af, 18% tegenover 17% van de cohorte 2000-2001.

academiejaar diploma	ASO	%	BSO	%	KSO	%	TSO	%	ander	%	Totaal	%
2002-2003	4362	54%	181	17%	105	33%	3760	34%	130	30%	8538	41%
2003-2004	1401	17%	74	7%	45	14%	1826	17%	53	12%	3399	16%
2004-2005	473	6%	24	2%	18	6%	603	5%	17	4%	1135	5%
geen diploma behaald	1783	22%	775	74%	153	48%	4830	44%	231	54%	7772	37%
Eindtotaal	8019	100%	1054	100%	321	100%	11019	100%	431	100%	20844	100%

academiejaar diploma	ASO	%	BSO	%	KSO	%	TSO	%	ander	%	Totaal	%
2007-2008	4005	55%	176	11%	136	29%	3988	34%	255	25%	8560	39%
2008-2009	1353	19%	113	7%	78	17%	2098	18%	107	11%	3749	17%
geen diploma behaald	1912	26%	1295	82%	256	54%	5691	48%	650	64%	9804	44%
Eindtotaal	7270	100%	1584	100%	470	100%	11777	100%	1012	100%	22113	100%

Studiegebieden

Als we de evolutie per studiegebied⁶ bekijken, zien we dat in de meeste studiegebieden (Architectuur, Biotechniek, Gezondheidszorg en Onderwijs) een daling plaatsvindt in de verhouding van het aantal studenten dat na drie jaar afstudeert. Dit wordt licht gecompenseerd door een kleine stijging in het aantal diploma's dat na vier jaar uitgereikt wordt. In het studiegebied Onderwijs zien we echter opnieuw een daling.

In de studiegebieden Handelswetenschappen en bedrijfskunde, Industriële wetenschappen en technologie en Sociaal-agogisch werk zien we een omgekeerde beweging; een stijging van de verhouding afgestudeerden na drie jaar en een daling na vier jaar.

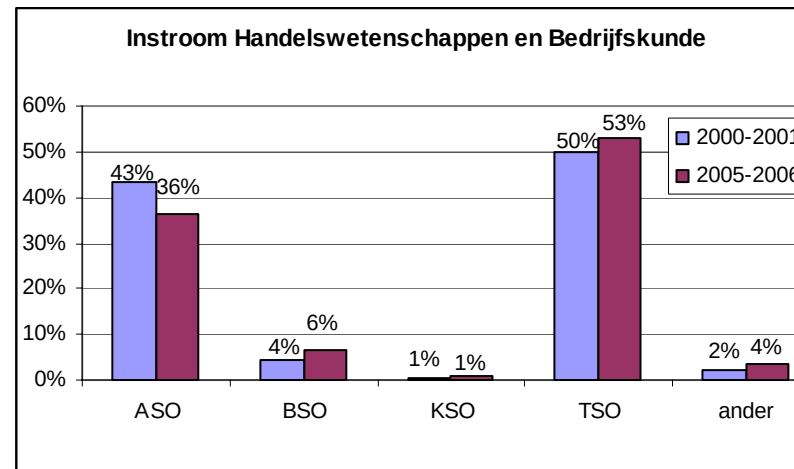
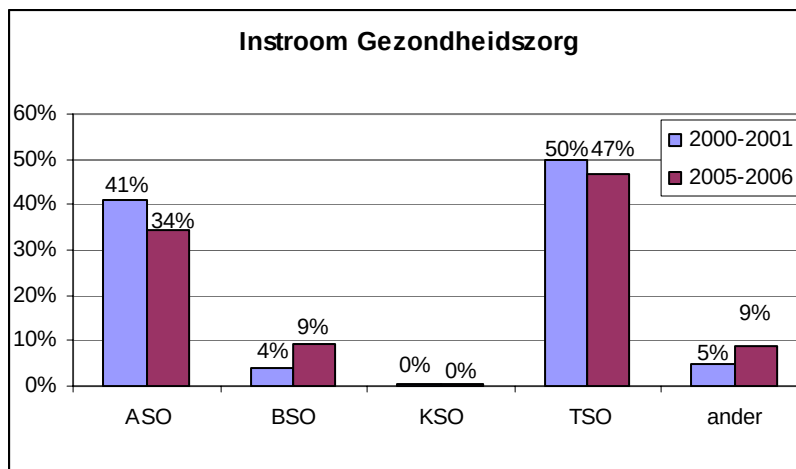
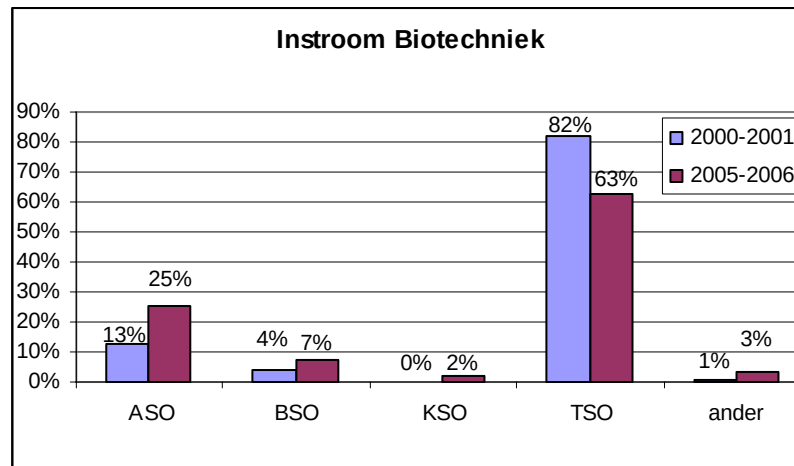
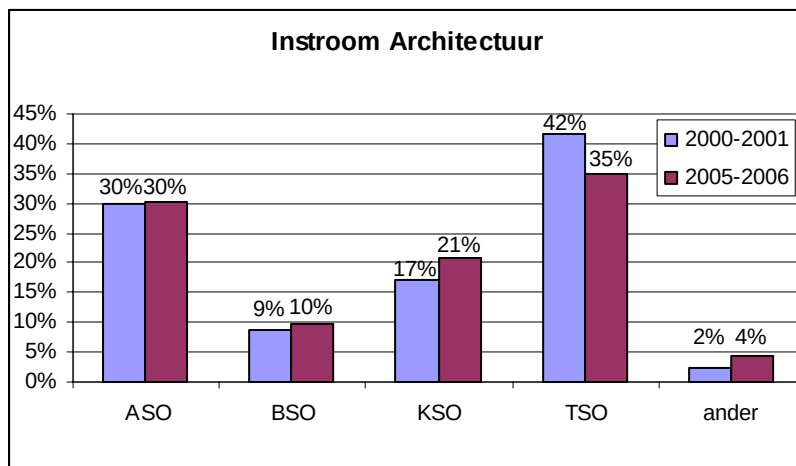
Dit zijn eveneens de studiegebieden die in totaal na vier jaar relatief meer diploma's opleveren voor de cohorte generatiestudenten 2005-2006.

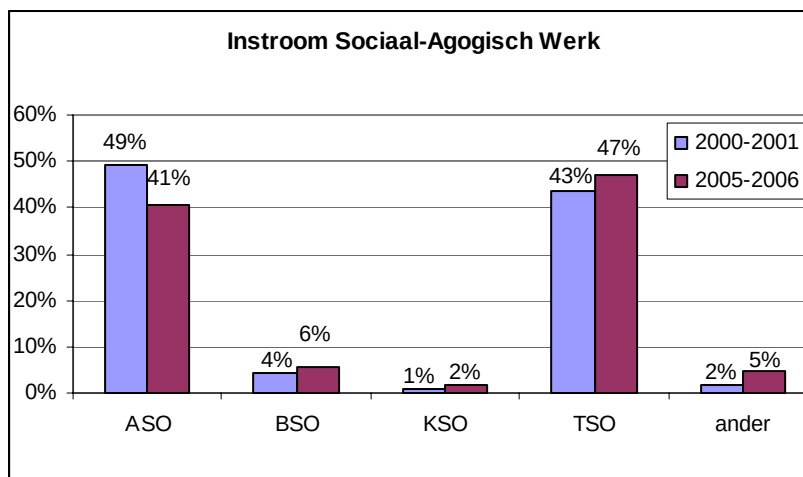
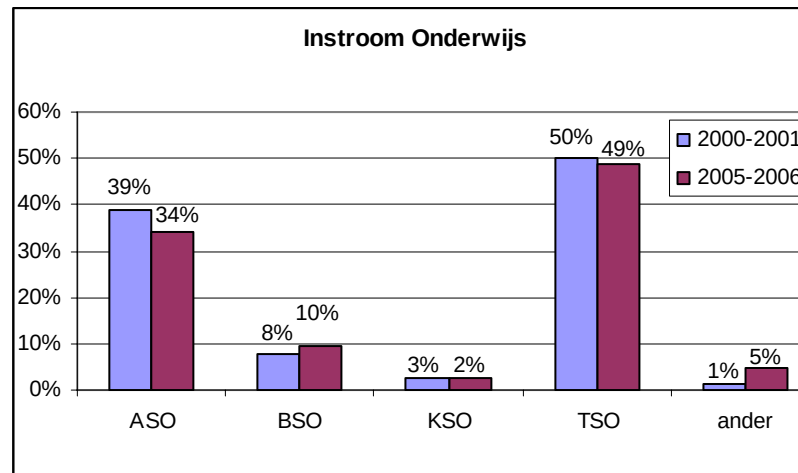
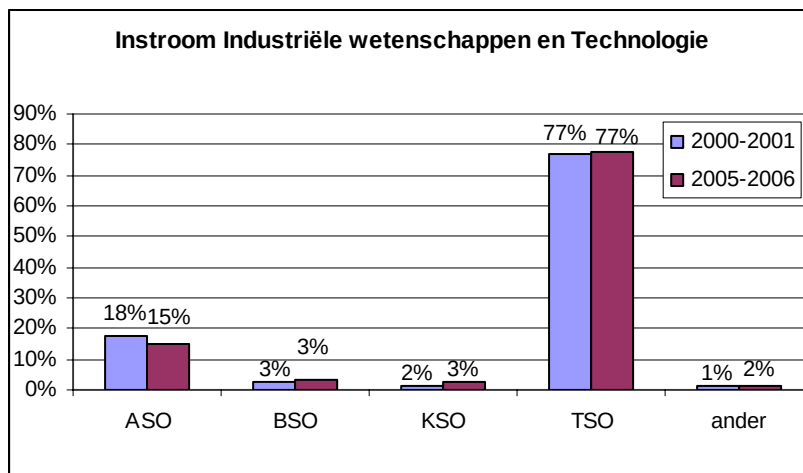
Studiegebied	diploma na 3 jaar			diploma na 4 jaar			totaal diploma's		
	2002-2003	2007-2008	verschil	2003-2004	2008-2009	verschil	generatie 00-01	generatie 05-06	verschil
Architectuur	43,7%	40,2%	-3,5%	15,0%	14,6%	0,4%	58,7%	54,8%	-4,0%
Biotechniek	58,9%	50,3%	-8,6%	11,2%	10,1%	1,1%	70,2%	60,4%	-9,7%
Gezondheidszorg	47,8%	42,5%	-5,3%	18,6%	16,3%	2,3%	66,3%	58,8%	-7,6%
Handelswetenschappen en bedrijfskunde	38,2%	38,7%	0,5%	16,2%	16,5%	-0,3%	54,4%	55,2%	0,8%
Industriële wetenschappen en technologie	40,8%	41,3%	0,5%	13,1%	14,9%	-1,9%	53,8%	56,2%	2,4%
Onderwijs	41,2%	33,3%	-7,9%	16,8%	19,3%	-2,5%	58,0%	52,6%	-5,5%
Sociaal-agogisch werk	39,4%	40,2%	0,8%	18,1%	18,3%	-0,2%	57,5%	58,5%	1,0%
Eindtotaal	41,0%	38,7%	-2,3%	16,3%	17,0%	-0,6%	57,3%	55,7%	-1,6%

⁶ De studiegebieden Audiovisuele en beeldende kunst en Muziek- en podiumkunsten zijn hier niet opgenomen omdat ze te weinig studenten bevatten om een vergelijking mee te maken.

Men zou kunnen stellen dat de flexibilisering geen diplomawinst oplevert aangezien de studiegebieden waar er meer diploma's uitgereikt worden na vier academiejaren, deze winst reeds na drie academiejaren boeken.

Als er echter gekeken wordt naar de instroom per studiegebied, valt op dat de diplomawinst geboekt wordt in de studiegebieden waar de instroom van de studenten uit het TSO stijgt (Handelswetenschappen en bedrijfskunde en Sociaal-agogisch werk) of ongewijzigd blijft (Industriële wetenschappen en technologie).

Uitstroom 4-jarige universitaire opleidingen generatiestudenten 2000-2001 en generatiestudenten 2005-2006

Algemeen

Van de 2.911 generatiestudenten⁷ die in academiejaar 2000-2001 aan een universitaire opleiding in de studiegebieden Archeologie en kunstwetenschappen, Geschiedenis, Godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen, Politieke en sociale wetenschappen, Taal- en letterkunde en Wijsbegeerte en moraalwetenschappen startten, behaalde 54% binnen de zes academiejaren het diploma. 36% werkte een modeltraject van vier jaar af, 14% bleef één jaar hangen en 4% deed twee jaar extra over zijn studies.

Hier worden dus verhoudingsgewijs minder diploma's behaald dan in de driejarige opleidingen aan de hogescholen.

academiejaar diploma	M	%	V	%	Totaal	%
2003-2004	337	28%	705	42%	1042	36%
2004-2005	163	13%	250	15%	413	14%
2005-2006	70	6%	58	3%	128	4%
geen diploma behaald	647	53%	681	40%	1328	46%
Eindtotaal	1217	100%	1694	100%	2911	100%

Van de 3.177 generatiestudenten die in academiejaar 2005-2006 aan een academische bacheloropleiding in de bovenvermelde studiegebieden startten, werkte 37% een modeltraject van vier jaar af. Op dit ogenblik weten we nog niet hoeveel studenten alsnog hun masterdiploma na vijf of zes academiejaren halen.

academiejaar diploma	M	%	V	%	Totaal	%
2008-2009	375	28%	810	44%	1185	37%
geen diploma behaald	958	72%	1034	56%	1992	63%
Eindtotaal	1333	100%	1844	100%	3177	100%

We nemen hier dus een tegengestelde beweging waar in vergelijking met de professionele bachelors; meer studenten werken een modeltraject af sinds het flexibiliseringsdecreet⁸. De stijging kan toegeschreven worden aan de prestaties van de vrouwelijke studenten.

Voor deze studenten geldt de these dat studenten minder snel afstuderen door de invoering van het flexibilisering in elk geval niet.

De studenten die hun masterdiploma in vier jaar behaald hebben, hebben allen een strak studieschema afgewerkt. Ze namen gemiddeld 60 studiepunten op tijdens hun eerste studiejaar en gemiddeld 62 studiepunten tijdens hun tweede en derde studiejaar. Slechts één student nam tijdens zijn eerste drie studiejaar minder dan 53 studiepunten op.

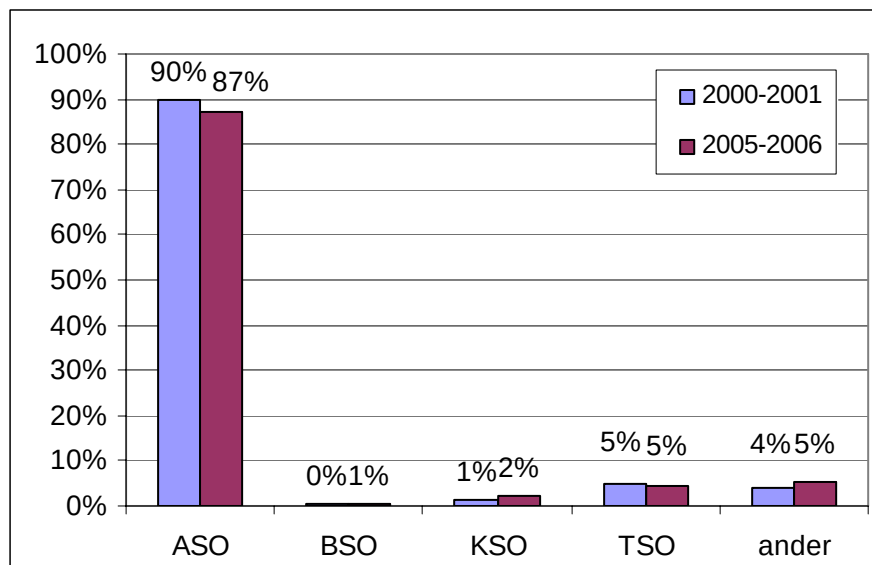
Gemiddeld opgenomen studiepunten	
2005-2006	60
2006-2007	62
2007-2008	62

⁷ Het aantal generatiestudenten komt niet volledig overeen met het aantal in het statistisch jaarboek, omdat hier enkel de generatiestudenten met rijksregisternummer weerhouden zijn, zodat ze konden gevolgd worden over verschillende academiejaren heen.

⁸ Het geobserveerde verschil tussen de twee cohortes voor wat betreft het aantal behaalde diploma's na vier jaar is echter niet statistisch significant gebleken.

Gewijzigde instroom

Net zoals in de professionele opleidingen, is er een daling van het aandeel studenten dat ASO gevolgd heeft in het secundair, en een lichte stijging van het aandeel studenten BSO en studenten met een ander⁹ diploma secundair onderwijs. Het aandeel studenten uit het TSO is gelijk gebleven. Het aandeel studenten uit het KSO is bijna verdubbeld maar blijft klein (2%).

Sinds de invoering van het flexibiliseringsdecreet hebben verhoudingsgewijs meer studenten uit het ASO en KSO een universitair diploma behaald na vier jaar studeren. Het aandeel diploma's is gezakt bij de studenten met een diploma TSO en een ander diploma. Het aantal universitaire diploma's voor de studenten die BSO gevolgd hebben, blijft steken op 0.

academiejaar diploma	ASO	%	BSO	%	KSO	%	TSO	%	ander	%	Totaal	%
2003-2004	1005	39%	0	0%	3	8%	12	9%	22	19%	1042	36%
2004-2005	395	15%	0	0%	2	5%	8	6%	8	7%	413	14%
2005-2006	121	5%	0	0%	1	3%	3	2%	3	3%	128	4%
geen diploma behaald	1089	42%	10	100%	33	85%	115	83%	81	71%	1328	46%
Eindtotaal	2610	100%	10	100%	39	100%	138	100%	114	100%	2911	100%

academiejaar diploma	ASO	%	BSO	%	KSO	%	TSO	%	ander	%	Totaal	%
2008-2009	1140	41%	0	0%	16	21%	9	6%	20	12%	1185	37%
geen diploma behaald	1630	59%	16	100%	61	79%	137	94%	148	88%	1992	63%
Eindtotaal	2770	100%	16	100%	77	100%	146	100%	168	100%	3177	100%

⁹ Er is onder meer een stijging van het aantal studenten met een buitenlands diploma secundair onderwijs en van studenten die hun diploma secundair onderwijs via de examencommissie van de Vlaamse Gemeenschap behaalden, wat in 2000 nog niet geregistreerd werd.

Studiegebieden

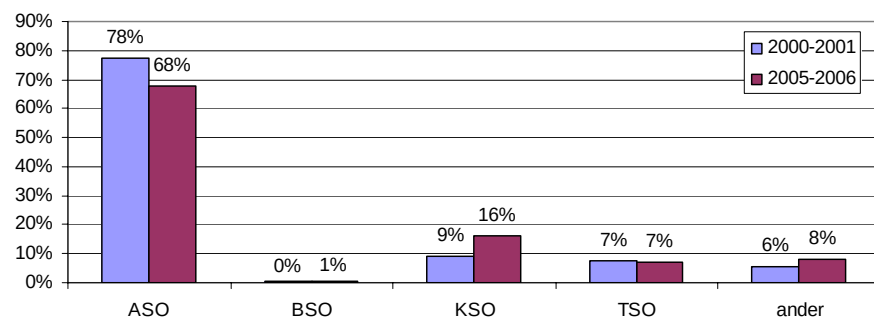
Als we de evolutie per studiegebied¹⁰ bekijken, zien we dat in de studiegebieden Archeologie en kunstwetenschappen en Politieke en sociale wetenschappen een stijging plaatsvindt in de verhouding van het aantal studenten dat na vier jaar afstudeert. In de studiegebieden Geschiedenis en Wijsbegeerte en moraalwetenschappen zien we een daling en in Taal- en letterkunde een status quo.

Studiegebied	2003-2004	2008-2009	verschil
Archeologie en kunstwetenschappen	28%	33%	5%
Geschiedenis	41%	35%	-6%
Politieke en sociale wetenschappen	33%	37%	4%
Taal- en letterkunde	43%	43%	0%
Wijsbegeerte en moraalwetenschappen	19%	15%	-4%
Eindtotaal	36%	37%	2%

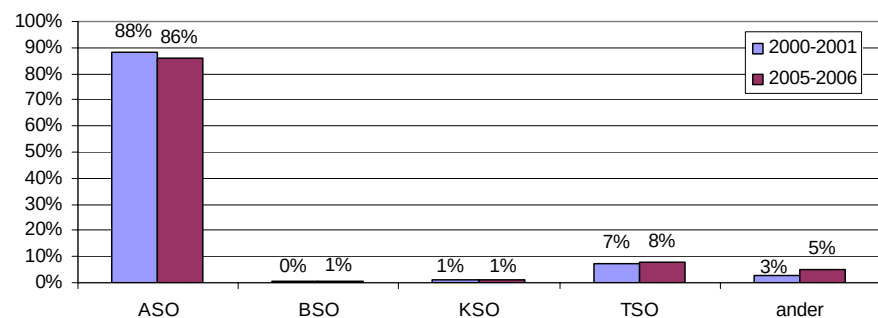
Als we bovenstaande cijfers relateren aan de uitstroom uit het secundair onderwijs, nemen we een tegenovergestelde beweging waar in vergelijking met de professionele opleidingen; in de studiegebieden waar een daling van de uitgereikte diploma's na vier jaar plaatsvindt, is de verhouding studenten uit het TSO gestegen.

¹⁰ Het studiegebied Godgeleerdheid en godsdienstwetenschappen is hier niet opgenomen omdat het te weinig studenten bevat om een vergelijking mee te maken.

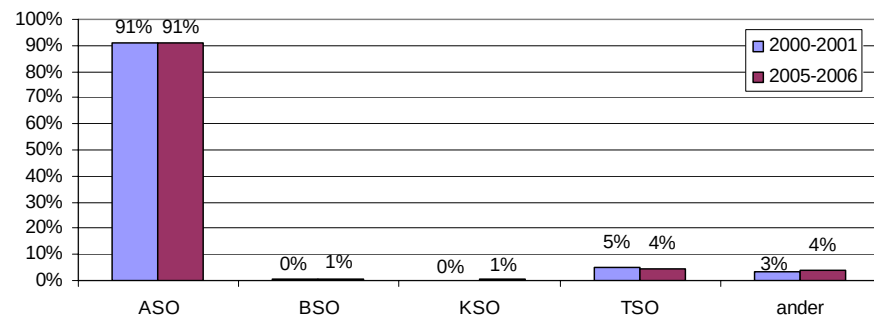
Instroom Archeologie en kunstwetenschappen

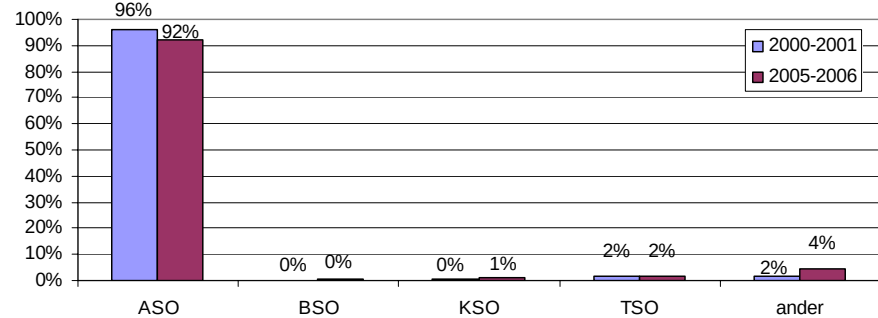
Instroom Geschiedenis

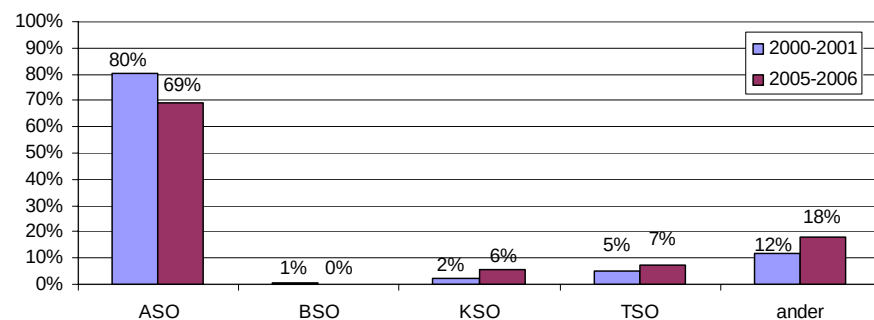
Instroom Politieke en sociale wetenschappen

Instroom Taal- en letterkunde

Instroom Wijsbegeerte en moraalwetenschappen

Uitbreiding 4-jarige hogeschoolopleidingen: Industrieel ingenieur en Vertaler-tolk

Omdat de academiserende opleidingen hierboven niet mee in scope opgenomen zijn en er verschillende tendensen waargenomen werden tussen de professionele en academische opleidingen, werd besloten om alsnog enkele academiserende vierjarige opleidingen onder de loep te nemen, meer bepaald de opleidingen Industrieel ingenieur en Vertaler-tolk.

Van de generatiestudenten Industrieel ingenieur en Vertaler-tolk in 2000-2001 behaalde 39% zijn diploma binnen de vier academiejaren.

diploma	M	%	V	%	Totaal	%
na 4 jaar	734	38%	348	39%	1082	39%
niet na 4 jaar	1180	62%	534	61%	1714	61%
Eindtotaal	1914	100%	882	100%	2796	100%

Van de generatiestudenten Industrieel ingenieur en Vertaler-tolk in 2005-2006 behaalde 48% zijn diploma binnen de vier academiejaren. Net zoals bij de universiteitsstudenten zien we sinds de invoering van het flexibiliseringsdecreet een stijging van het aandeel afgestudeerden binnen de vier academiejaren, al is deze hier veel groter.

diploma	M	%	V	%	Totaal	%
na 4 jaar	635	48%	296	47%	931	48%
niet na 4 jaar	692	52%	334	53%	1026	52%
Eindtotaal	1327	100%	630	100%	1957	100%

In tegenstelling tot bij de vorige groepen, kan hier geen groot rendementsverschil waargenomen worden tussen de mannen en vrouwen. Dit betekent echter niet dat mannen en vrouwen even goed presteren. De verklaring voor dit fenomeen ligt in het hoger slaagpercentage in de opleiding Industrieel ingenieur die voor 86% uit mannen bestaat, en het lager slaagpercentage in de opleiding Vertaler-tolk die voor bijna 80% uit vrouwen bestaat.

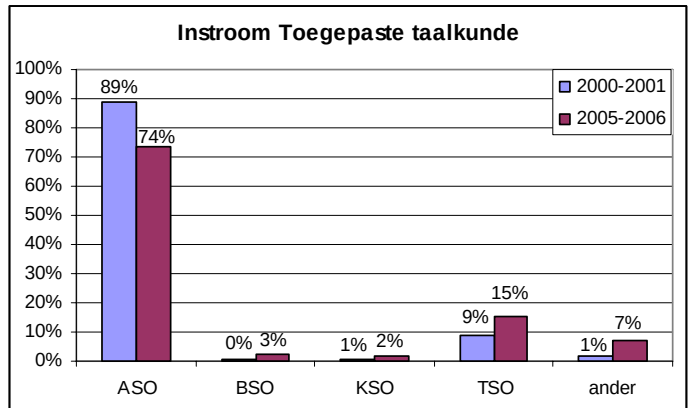
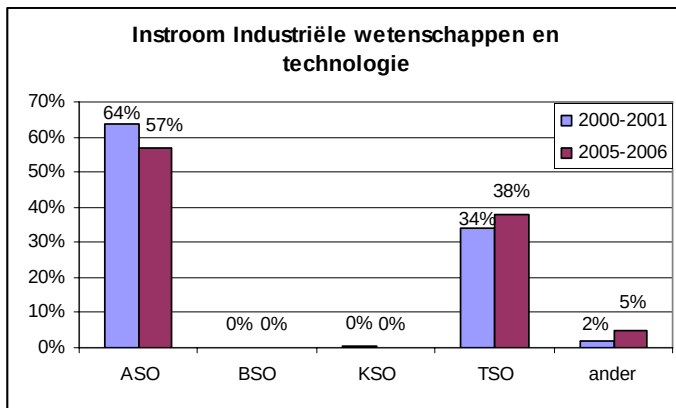
Een ander verschil dat kan waargenomen worden ten opzichte van de vorige groepen, is dat de instroom in deze opleidingen beduidend gedaald is. Het aantal generatiestudenten Industrieel ingenieur is van 2.051 in 2000-2001 met 38% gezakt naar 1.273 in 2005-2006. Het aantal generatiestudenten Vertaler-tolk is slechts met 8% gedaald; van 745 in 2000-2001 naar 684 in 2005-2006. In deze periode vond er echter een algemene daling van de studentenaantallen in de academische opleidingen aan de hogescholen plaats.

De uitstroom na 4 academiejaren per opleiding en per geslacht ziet er als volgt uit:

Generatiestudenten 2000-2001	M	%	V	%	Totaal	%
Industrieel ingenieur	695	40%	144	49%	839	41%
Vertaler-tok	39	25%	204	35%	243	33%

Generatiestudenten 2005-2006	M	%	V	%	Totaal	%
Industrieel ingenieur	589	90%	65	10%	654	51%
Vertaler-tok	46	17%	231	83%	277	40%

Niet enkel het absoluut aantal inschrijvingen is gezakt, ook de instroom is grondig gewijzigd:

Hoewel het aandeel studenten met een diploma TSO en een ander diploma in beide opleidingen gestegen is ten nadele van het aantal studenten uit het ASO, zijn verhoudingsgewijs meer diploma's uitgereikt aan de generatiestudenten van 2005-2006.

Conclusie

In de professionele opleidingen is het aandeel uitgereikte diploma's sinds de invoering van het flexibiliseringsdecreet licht gezakt, al is het alsnog mogelijk dat er winst geboekt wordt na 5 academiejaren.

Belangrijk is ook om de gewijzigde instroom in rekening te brengen.

In de vierjarige opleidingen, zowel aan de universiteiten als de hogescholen, is het aandeel uitgereikte diploma's na vier jaar gestegen. Het is echter te vroeg om na te gaan of deze trend zich zal verder zetten in de komende academiejaren.

COLOFON

Samenstelling

Ministerie van Onderwijs en Vorming
Agentschap Hoger Onderwijs,
Volwassenenonderwijs en Studietoelagen
Afdeling Hoger Onderwijs
Cel Gegevensbeheer

Verantwoordelijke uitgever

Luc Jansegers
Administrateur-generaal
Hendrik Consciencegebouw, kamer 6C12
Koning Albert II-laan 15
1210 BRUSSEL

Wettelijk depot

D/2010/3241/361

